

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Tomasz Chomiszczak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne:

1988 – dyplom magistra filologii romańskiej na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. KEN w Krakowie, na podstawie pracy pt. *L'univers théâtral dans les drames „Les Bonnes” et „Le Balcon” de Jean Genet* [Świat teatralny w dramatach „Pokojóvky” i „Balkon” Jeana Geneta] napisanej pod kierunkiem doc. dr hab. Reginy Lubas-Bartoszyńskiej (z wynikiem bardzo dobrym);

1988 – dyplom ukończenia studiów fakultatywnych (Studium Teatralne) na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. KEN w Krakowie przygotowujących do prowadzenia szkolnych zespołów teatralnych;

1997 – dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. KEN w Krakowie na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *L'univers théâtral dans les drames et dans la prose de Jean Genet* [Świat teatralny w dramatach i w prozie Jean Geneta] napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Reginy-Lubas-Bartoszyńskiej (recenzentami byli: prof. dr hab. Aleksander Abłamowicz i prof. dr hab. Jan Prokop);

2015 – dyplom ukończenia studiów podyplomowych w zakresie edytorstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie (z wynikiem bardzo dobrym).

3. Zatrudnienie w jednostkach edukacyjnych i artystycznych:

Po ukończeniu studiów magisterskich otrzymałem propozycję zatrudnienia w ówczesnej katedrze Filologii Romańskiej w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Przez trzy lata (1988–1991) pracowałem tu jako asystent.

Następnie wróciłem do rodzinnego Sanoka, gdzie przez kolejnych siedem lat (1991–1998) prowadziłem zajęcia edukacyjno-artystyczne w Sanockim Domu Kultury: były to kursy języków obcych, otwarte wykłady z cywilizacji Francji oraz grupa teatralna.

Równoległe do zajęć zawodowych pisałem też pracę doktorską. Po jej obronie ponownie zaproponowano mi pracę na macierzystej uczelni w Krakowie, gdzie powróciłem w 1998 roku (wówczas już na Akademię Pedagogiczną im. KEN) i podjąłem pracę dydaktyczno-naukową na stanowisku adiunkta w Instytucie Neofilologii (Katedra Literatur Zachodnioeuropejskich).

W 2001 roku powstała w Sanoku Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa. Już na etapie jej organizowania włączyłem się w prace przygotowawcze, a potem w bieżącą działalność. Dlatego też ostatecznie podjąłem decyzję o rozwiązaniu umowy za porozumieniem stron w krakowską uczelnię i o zawodowym związaniu się z PWSZ, gdzie od początku byłem pełnoetatowym nauczycielem akademickim: najpierw na stanowisku profesora PWSZ (zgodnie z ówczesną ustawą o wyższych szkołach zawodowych), a następnie – i do tej pory – już jako starszy wykładowca. Pełniłem tu też funkcje: kierownika Studium Języków Obcych oraz prorektora ds. dydaktycznych.

Więcej informacji o osiągnięciach związanych z przebiegiem mojej pracy w wyżej wymienionych instytucjach zamieściłem w rozdziale 6 autoreferatu.

4. Wskazanie i omówienie osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę postępowania habilitacyjnego.

Jako podstawę wszczęcia postępowania habilitacyjnego wskazałem we wniosku dwie publikacje monograficzne związane z dorobkiem artystyczno-naukowym Mariana Pankowskiego. W każdą z nich miałem swój autorski wkład.

- a.) monografia: **Tomasz Chomiszczak, *Mistrz ceremonii. Marian Pankowski – od ceremonii do rytuału*, Sanok 2015, wyd. Miejska Biblioteka Publiczna im. Grzegorza z Sanoka, ISBN 978-83-61043-25-6 [książka recenzowana]**

Książka jest pierwszym na rynku polskim pełnym opracowaniem dorobku Mariana Pankowskiego wydanym już po jego śmierci, uwzględniającym nie tylko prozę, poezję i dramaturgię pisarza, lecz także – co jest dodatkowym wkładem w badania nad tą twórczością – jego działalność jako filologa sławisty.

W pierwszej części rozważań gruntownie omawiam wszystkie dostępne w archiwach francuskojęzycznych artykuły uniwersyteckie, jakie autor *Matugi* pisał i wydawał przez czterdzieści lat swojej pracy akademickiej w Belgii. Wychodziły one w tamtejszych czasopiśmie naukowych, przede wszystkim w wydawnictwach Uniwersytetu Wolnego w Brukseli, gdzie Pankowski pracował, zaczynając od stanowiska lektora języka polskiego, a kończąc karierę jako profesor i kierownik sławistyki. Punktem wyjścia moich rozważań jest zestawienie pracy Pankowskiego literaturoznawcy z jego działalnością pisarską, by wykazać analogiczne okresy intensywności twórczej i wzajemne dopełnianie się podobnych zagadnień, które szczególnie wówczas interesowały autora. Następnie przeanalizowane zostają metody badawcze Pankowskiego, jego wierność tradycyjnym sposobom prezentacji pewnych zjawisk historycznoliterackich i świadome pomijanie niektórych modnych ówczesnie trendów metodologicznych. Wreszcie następuje wnikliwa analiza problematyki artykułów naukowych Pankowskiego, z zaakcentowaniem regularnie podnoszonych przezeń takich kwestii, jak m.in. opozycja „literatura patriotyczna/pisarstwo nowatorskie”, odniesienie niektórych osiągnięć literatury polskiej do dziedzictwa kulturowego Europy, siła sprawcza słowa, a właściwie „mowy” – zwłaszcza w tzw. poezji nieokrzesej – oraz uznanie dzieła pisarza za rezultat swoistej „alchemii” i zrównanie sztuki z magią. Należy przy tym podkreślić, że choć Pankowski jako literaturoznawca nigdy nie wspominał w artykułach o swoim dorobku pisarskim, właściwie wszystkie ocalałe publikacje filologiczne tego autora stanowią znakomity, choć zakamuflowany komentarz do jego twórczości literackiej. Nie inaczej jest z tymi wątkami w jego tekstach naukowych, w których powiązuje on pisarstwo z zagadnieniem obrzędowości.

W związku z tym, po krótkim przeglądzie wybranych, lecz istotnych elementów teorii rytuału, w drugiej części książki przeprowadzam drobiazgową analizę całego dorobku artystycznego Mariana Pankowskiego w odniesieniu do konwencji rytualnej. Zaczynam te rozważania od zebrania i omówienia licznych w świecie wyobrażonym Pankowskiego antynomii i kontrastów, sprowadzających się w dużej mierze do wszechobecnej tu dychotomii „ład/chaos” – odpowiednika klasycznej antynomii *sacrum/profanum*. Następnie omawiam właściwości przestrzeni literackiej autora *Matugi*, z powtarzającymi się w niej motywami geometrycznymi, układami symetrii i konstrukcyjną rolę osi wertykalnej. Drobiazgowemu przeglądowi poddaję także ważne tu elementy rytualne – m.in. symboliczne cyfry i liczby, kolory, stroje i fetysze; zwracam uwagę na rolę muzyki, zwłaszcza rytmu i tańca, a także na obrzędową funkcję języka: powtórzenia, rymowanki, aliteracje, refreny, pastisze stylu biblijnego oraz onomastyczne odniesienia do liturgii kościelnej czy aktów magicznych.

Po tym wstępnym rozpoznaniu rytualnego uniwersum Pankowskiego, przechodzę do wyodrębnienia i omówienia poszczególnych rodzajów ceremonii w twórczości pisarza, w tym między innymi typowych zachowań plemiennych i rytuału kozła ofiarnego. Sporządzam typologię postaci-uczestników obrzędu – wśród są zarówno ofiary, jak i „kapłani” czy „szamani” – oraz wyszczególniam właściwości czasu obrzędowego. Następny fragment poświęcam rozwojowi obrzędu w literaturze Pankowskiego, śledząc jego poszczególne etapy: od inicjacji, poprzez wprowadzenie w trans, aż po kulminację, transgresję i *katharsis*, wraz z nieodłączną w takich przypadkach transformacją. Zagadnienie metamorfozy każe z kolei zwrócić uwagę na jeszcze inny rodzaj świeckiego obrzędu, do którego pisarz miał upodobanie: jest to mianowicie konwencja karnawału, z jego deformacjami rzeczywistości, groteskową apologią cielesnego „dołu” i estetyczno-etycznym postulatem „świata na opak”.

W podsumowaniu podkreślam, iż istnieje kilka możliwych uzasadnień tak mocnej obecności obrzędu w świecie przedstawionym Pankowskiego. Przesłanki biograficzne kazałyby tu potraktować rytuał jako sposób na poszukiwanie tożsamości przez pisarza, który całe życie spędził „pomiędzy dwoma światami” – emigracją i krajem. Uzasadnienie socjologiczne tłumaczyłoby obrzęd jako realizację artystycznej dewizy ciągłego prowokowania i przekraczania norm kulturowych. W wymiarze mitologicznym lub religijnym chodziłoby natomiast Pankowskiemu o próbę przywrócenia pierwotnego ładu w świecie swoich postaci poprzez sięgnięcie po imponderabilia i odnalezienie pierwiastka sakralnego. Moim jednak zdaniem, najwłaściwszym i najbardziej racjonalnym wytłumaczeniem obecności obrzędu w literaturze Pankowskiego będzie kryterium estetyczne: rytuał jest bowiem bezdyskusyjnie podstawowym elementem poetyki pisarza, niejednokrotnie zastępującym inne tradycyjne elementy konstrukcji dzieła, zwłaszcza jeśli chodzi o budowanie ciągu zdarzeń, postaci i czasoprzestrzeni. Według mnie ceremonia Pankowskiego to jego programowe odejście od poetyki realizmu, od imperatywu zachowania *stricte* mimetycznego opisu zdarzeń; ponadto skutecznie burzy ona granice pomiędzy gatunkami literackimi i ich odmianami, czyniąc z utworów pisarza dzieła heterogeniczne, niejednoznaczne zarówno w przekazie, jak i w formie. Wreszcie tak istotna dla Pankowskiego „mowa” – paradygmat językowy, z którego czyni on niemalże przedmiot kultu – pełna obrzędowych elementów i posiadająca istotną dla jego postaci i dla niego samego siłę sprawczą, to dyskurs skutecznie niwelujący tradycyjny, uładowany styl literacki, kojarzony przez pisarza z twórczością narodową, przeładowaną od treści patriotyczno-religijnych, lub też przeciwnie: z wyjałowioną, jak to mówił, „poezją botaniczno-ornitologiczną”.

Przedstawione powyżej opracowanie monograficzne dorobku sławisty i pisarza z Brukseli postanowiłem już na etapie jego planowania uzupełnić o drugą publikację, która stanowi konieczne, nieistniejące dotąd w bibliografii podmiotowo-przedmiotowej źródło tekstowe. Jest to pozycja poniższa.

- b.) monografia: *Marian Pankowski, Lekcje mistrzowskie. Artykuły brukselskie o literaturze* (wybór, przekład z jęz. francuskiego i opracowanie redakcyjne Tomasz Chomiszczak), Sanok 2014, wyd. Miejska Biblioteka Publiczna im. Grzegorza z Sanoka, ISBN 978-83-61043-26-3 [książka recenzowana]

Publikacja ta zawiera dziesięć wybranych, przełożonych na język polski i opracowanych przeze mnie artykułów uniwersyteckich Mariana Pankowskiego. Jest to pierwsze w Polsce wydanie wyboru tekstów literaturoznawczych pisarza; wydanie autorskie, gdyż oryginalne wersje nie pojawiły się dotąd w drukach zwartych, lecz tylko w czasopismach, i to głównie w środowisku akademickim Brukseli – w kraju nawet nie były dotąd tłumaczone. Prezentowana książka wypełnia zatem, przynajmniej częściowo, białą plamę w krajowych opracowaniach poświęconych twórczości polskich pisarzy na obczyźnie. Moim zdaniem ten tytuł stanowi ważny przyczynek do badań całego dorobku i życia Pankowskiego, którego osiągnięcia jak filologa i krytyka literackiego pozostają praktycznie w naszym kraju nieznane.

Nie tylko pomysł na tę publikację jest autorski. Podobny charakter ma układ zawartych w niej tekstów. Postanowiłem nie zachowywać chronologii ich powstawania – trudno bowiem na przestrzeni kilku dekad dopatrzeć się wyraźnej ewolucji artystycznych i naukowych poglądów pisarza – lecz przyjąć inną zasadę: od ogółu do szczegółu. Sam zresztą Pankowski często przyjmował taką metodę w swoich artykułach.

Kilka pierwszych prezentowanych tu artykułów Pankowskiego literaturoznawcy ma zatem charakter ogólniejszy. Pankowski dokonał w nich próby wprowadzenia obcokrajowca w polską literaturę, między innymi z powodzeniem sytuując ją na tle dziedzictwa europejskiego. Tego rodzaju charakter mają teksty przedstawiające najpierw panoramę polskiej literatury ostatnich wieków, a następnie skupiające się na liryce i na jej dwudziestowiecznych losach. Kolejne artykuły dotyczą już przede wszystkim głównego tworzywa poezji: słowa. Autor przeprowadza czytelnika z wyżyn poezji narodowej, poprzez zagadnienia neologizmów, do przasnej „poezji nieokrzesej”, inspirowanej folklorem wsi i przedmieść. Ostatnie cztery artykuły to przykłady szczegółowych analiz twórczości wybranych pisarzy, a najczęściej nawet konkretnych tytułów. Różnorodność tematyczna – pojawiają się tu Gombrowicz, Lec, Leśmian czy Rolicz-Lieder – dowodzi wszechstronnych zainteresowań badawczych Mariana Pankowskiego i jego umiejętności komparatystycznego ujmowania dzieł literatury.

Obie przedstawione powyżej pozycje wydawnicze oczywiście stanowią integralne tytuły i mogą być czytane niezależnie od siebie, nietrudno jednak zauważyć, iż tworzą rodzaj dyptyku. Dlatego też obie były zwykle wspólnie recenzowane. I tak, dr hab. prof. UP Krystyna Łatawiec pisała w recenzji wydawniczej: „Obie książki Tomasza Chomiszczaka stanowią cenny wkład do badań nad spuścizną Mariana Pankowskiego. Uzupełniają obraz pisarza o jego działalność naukową, co jest ważnym źródłem do dalszych dociekań nad jego profilem estetycznym. Skłaniają do postawienia nowych pytań, które nasuwają się nieuchronnie wówczas, gdy spojrzymy, jak Chomiszczak, na związek działalności artystycznej z pracą wykładowcy. [...] W rezultacie powstały dwa cenne tomy do zbioru obejmującego piśmiennictwo powstające poza Polską po II wojnie światowej”. O samym zaś zbiorze artykułów brukselskich autorka recenzji dodawała: „W rezultacie czytelnik otrzymuje wgląd w ważną sferę działalności około-literackiej pisarza, którego erudycja i preferencje artystyczne są wyłożone w mowie dyskursywnej, klarownej na płaszczyźnie wywodu i eleganckiej w stylistycznej oprawie. Daje tutaj o sobie znać francuskie z ducha upodobanie do *esprit*, łączące powagę sensu z lekkością stylu. Po lekturze wykładów Pankowskiego w proponowanym tu przekładzie nie mam bowiem wątpliwości, że literaturę traktował serio, tyle że dokonał przesunięcia z jej aspektu społecznego na egzystencjalny”. Natomiast prof.

dr hab. Wojciech Ligęza oceniał monografię twórczości Pankowskiego tymi słowy: „Zapoznałem się z cenną książką Tomasza Chomiszczaka, która uzupełnia w istotny sposób polską wiedzę literaturoznawczą o pisarstwie Mariana Pankowskiego. Pojawiają się w tej pracy kompetentne uwagi o dokonaniach słabo znanych, bądź nieznanach. Obcojęzyczne źródła mają tu pierwszorzędne znaczenie. Rekonstrukcje używanych przez uczonego-poetę kategorii, tradycji badawczych, stanowiska metodologicznego czy języka krytycznego mają charakter pionierski. Ciekawa jest koncepcja pracy polegająca na konfrontacji portretu uczonego z portretem artysty słowa. Chomiszczak rozbija materiał badawczy na małe rozdziały, pisze stylem klarownym i zrozumiałym, stosuje też zmianę perspektywy, spojrzenie z lotu ptaka zderzając z partiami analitycznymi”.

Obie pozycje zostały już dotąd omówione w 130. (2/2015) numerze „Zeszytów Literackich” oraz zrecenzowane w międzynarodowym piśmie naukowym o profilu komparatystycznym „Slavica Bruxellensia” (2015, nr 12) przez Université Libre w Brukseli.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych i artystycznych.

Moje zainteresowania naukowe skupiają się na kilku obszarach badawczych.

Jednym z nich jest, jak wynika z wcześniej prezentowanych publikacji książkowych, dorobek Mariana Pankowskiego. Zaprezentowane powyżej dwie poświęcone mu pozycje są ukoronowaniem moich dotychczasowych badań, ale nie wyczerpują listy przedsięwzięć naukowych związanych z tym pisarzem.

Jednym z efektów wydania dwóch wcześniej omówionych tytułów była złożona mi w Instytucie Badań Literackich PAN (Ośrodek Badań nad Polskim Dramatem Współczesnym) w Warszawie propozycja przygotowania nowego wyboru dramatów Mariana Pankowskiego wraz z napisaniem obszernego wstępu. Cały 10-tomowy cykl, w ramach którego ten wybór się ukazał, nosi tytuł *Dramat polski. Reaktywacja*; jest on krytycznym wydaniem dorobku wybranych polskich dramatopisarzy od lat 40. ubiegłego stulecia po współczesność. Każdy tom ma charakter opracowania naukowego, w którym podjęta zostaje nowa, autorska interpretacja prezentowanych dzieł, poprzedzona pokazaniem sylwetki pisarza oraz historycznoliterackiego znaczenia i kontekstu jego twórczości. Seria ta – pięcioletni projekt – wydawana jest w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (grant Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

Tomem VII w tej serii jest właśnie **antologia dramatów Mariana Pankowskiego: *Królestwo. Dramaty*** (wybór, wstęp i nota biobibliograficzna Tomasz Chomiszczak, red. naukowa: J. Kopciński i A. Grabowski, Warszawa 2015, Wyd. Instytutu Badań Literackich PAN, ISBN 978-83-64703-60-7). Zaproponowałem największy jednotomowy wybór sztuk teatralnych tego autora, jaki do tej pory wydano. Nazwa tomu – *Królestwo* – nawiązuje nie tylko do tytułu jednego z dramatów Pankowskiego, ale także do zasadniczego kryterium ich wyboru, który opierał się na koncepcji różnego typu „królestw”. Słowo to w odniesieniu do brukselskiego dramatopisarza staje się synonimem zarówno systemu politycznego, jak i wielu rodzajów ładu społecznego: od wspólnoty narodowej i wyznaniowej po społeczności w „małych ojczyznach”, w środowisku emigranckim lub w konkretnej grupie wiekowej. Każde z tych „królestw” opiera się na pewnej formie ceremonialności pierwotnej, która rozmontowana zostaje poprzez transgresję, za pomocą innego rytuału – po to, by w rezultacie zaprowadzić nowy porządek. „Królestwem” nazwałem zatem u Pankowskiego paradygmat porządku, wobec którego *dramatis personae* pozostają w relacji zgody (umacniania systemu) lub antagonizmu (dekonstrukcji, a nawet destrukcji). Prawidła świata literackiego Pankowskiego polegają albo na nieustannej dążności jednych postaci do burzenia zastanej

przez nie hierarchii i budowania na tych gruzach nowego ładu, albo na staraniach drugich o przywrócenie ładu dawnego. Z analizy zebranych w tomie utworów wynika, że w żadnej z pokazanych przez pisarza sytuacji system nie kapituluje pod wpływem działań jego przeciwników czy reformatorów; przeciwnie – to właśnie oni padają ostatecznie ofiarami „królestwa”, stając się niejednokrotnie kozłami ofiarnymi w rytuale budowanej wobec nich kolektywnej nienawiści.

Dla możliwie wszechstronnego zilustrowania różnorodnych mechanizmów podważania oraz utrwalania systemów i porządków w świecie teatralnym Pankowskiego autorsko ułożyłem też – nie zawsze zgodnie z porządkiem chronologicznym – dramaty w tomie *Królestwo*. Otwierają antologię dwa teksty, które odnoszą się do tego samego motywu: dziejów antagonizowania się światów rozumu i wiary, przy czym sztuka *Biwak pod gołym niebem* pokazuje sytuację u początku tej historii (narodziny chrześcijaństwa), zaś *Złote szczęki* to już „królestwo” sprofanowane dwa tysiące lat później – atrapa dawnego Raju. Kolejne dwa dramaty to sztuki „królewskie”: w *Śmierci białej pończochy* „zagrożenie” przychodzi z zewnątrz, w postaci młodziutkiej Jadwigi, zaś w *Królestwie* system destabilizuje się od środka, psuje się od głowy państwa. Oba te teksty są zarazem przykładem typowej dla Pankowskiego demitologizacji przeszłości, zwłaszcza historii narodowej. Od tej odległej przenosi się odbiorca do historii najnowszej w sztuce *Teatrowanie nad świętym barszczem*, gdzie wojennemu „królestwu” kacetów zostaje przeciwstawiony współczesny świat ceremonialnego inscenizowania przeszłości, a cała dramatyczność bierze się z usilnej próby zachowania świętości wspomnień, nawet za cenę ich zafałszowania i złożenia kogoś w ofierze. Z podobnych aktów nobilitacji – tyle że już mitu emigracyjnego – zbudowane są *Nasze srebra*, bezlitośnie drwiące z pustej celebry życia na obczyźnie i negatywnie prognozujące potencjalne „zbratanie” się emigrantów z autochtonami. Kolejna upadająca idea – tym razem już u samych podstaw – to marzenie o dokonaniu rewolucji w sztuce *Brandon, Furbon i spółka*. Zamiast prawdziwego zbuntowania i wykreowania dzięki niemu nowych bohaterów, jedynie teatralizuje się tu działania i doprowadza do wylansowania idoli kultury popularnej, niezdolnych do jakichkolwiek czynów. Pozorem okazują się też libertyńskie działania w tekście *Nasturcje polują w Bécaussines*: nawet pomysł zapewnienia lokalnej społeczności doraźnych uciech i cielesnych przyjemności zamiast próby realizowania wielkich idei okazuje się ostatecznie hucpą, chwilową karnawałową zabawą, prowokacją „na niby”. *Książka Helena* – sztuka zamykająca cały tom – powraca do otwierających go tekstów o rozsądku i religijności, pokazując wątek od strony instytucjonalizacji wiary i umacniania w obrębie zamkniętej wspólnoty kościelnej kultu macho, w którym nie ma miejsca na „inność”.

Sam mój wybór, a także wstęp pt. „*Rozróby*” w „*królestwach*”. *Ład i nieporządek w teatralnym uniwersum Mariana Pankowskiego* zostały szeroko i gruntownie przedyskutowane podczas zebrania znawców tematu zorganizowanego w IBL (październik 2015), kiedy to – po wnikliwym zrecenzowaniu pomysłu przez specjalistów – ostatecznie tekst został zaakceptowany.

Według mnie, wszystkie trzy przedstawione powyżej publikacje książkowe ustanawiają wspólnie pewien nowy kanon czytania Pankowskiego i dają okazję do przewartościowania niektórych sądów na temat pisarza. Sprzyja temu niewątpliwie fakt, iż poprzednia monografia poświęcona wszystkim uprawianym przez pisarza rodzajom literackim ukazała się już ćwierć wieku temu, zatem z naturalnych powodów nie uwzględniała dwóch ostatnich, jakże płodnych dekad twórczości autora *Matugi*. Natomiast o działalności Pankowskiego jako literaturoznawcy wiedziano w Polsce bardzo niewiele i w gruncie rzeczy ten nurt jego osiągnięć sprowadzał się do obiegowych stwierdzeń faktograficznych. Z kolei polskojęzyczne wybory jego dramatów były w Polsce – zapewne z powodów finansowych – dość ograniczone objętościowo, a ponadto niektóre sztuki do tej pory nie ukazały się w kraju

w drukach zwartych: dość powiedzieć, że dopiero w tym najnowszym tomie po raz pierwszy w formie książkowej ujrzy światło dzienne *Śmierć białej pończochy* (w Polsce drukowana tylko w „Dialogu” 40 lat temu) albo tytułowe *Królestwo* (pierwodruk pół wieku temu w paryskiej „Kulturze”). Już i z tego powodu edycja – notabene pierwsza w pełni krytyczna w przypadku tego autora – zasługuje na szczególną uwagę.

Ponadto, od kilkunastu lat jestem zaangażowany w pracę sanockiego ośrodka „Pancovianum” powołanego niegdyś w Sanoku przez Stowarzyszenie Korporacja Literacka. Wymiernym i autorskim efektem jest wydawane nieregularne pismo „Acta Pancoviana”; od początku znalazłem się w jego redakcji, a od trzeciego zeszytu jestem redaktorem naczelnym. Pismo ma na celu popularyzację twórczości i biografii pochodzącego z Sanoka pisarza, porządkowanie i uaktualnianie bibliografii podmiotowo-przedmiotowej, a także zamieszczanie artykułów i szkiców przygotowanych przez znawców tematu specjalnie na zamówienie redakcji. Publikowali tu m.in. autorzy wcześniejszych monografii dorobku Pankowskiego (K. Latawiec, K. Ruta-Rutkowska, P. Krupiński) oraz inni wybitni specjaliści (np. W. Ligęza, J. Drzewucki, J. Wolski). Wyróżnikiem pisma są zamieszczane regularnie moje przekłady wyboru zagranicznych recenzji książek Pankowskiego oraz materiały źródłowe: listy Pankowskiego i jego teksty – zarówno literackie, jak i wspomnieniowe, w większości dotąd nieznane. Wydaje się, że pismo „Acta Pancoviana” spełnia swoją funkcję, o czym mogłoby świadczyć wiele cytowań z tekstów tam zawartych, zwłaszcza jeśli chodzi o przekłady tekstów krytyki zagranicznej. I tak, cytowania pojawiły się w artykułach naukowych poświęconych Pankowskiemu, a drukowanych np. w: „Teatrze” (1999, nr 6), „Dialogu” (2003, nr 12), „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria V” (2005), „Pamiętniku Literackim” (2009, nr 4), „Twórczości” (2012, nr 9), „Postscriptum Polonistycznym” (2012, nr 1) czy wreszcie w monografii K. Ruty-Rutkowskiej *Dramaturgia Mariana Pankowskiego. Problemy poetyki dramatu współczesnego* (2001) oraz w nieopublikowanej jeszcze monografii autorstwa M. Bandury, opartej na dysertacji doktorskiej obronionej na Uniwersytecie Warszawskim w 2015 roku.

W ramach działalności popularyzatorsko-naukowej byłem też współorganizatorem pobytów Pankowskiego w Sanoku (w tym promocji nowych książek, konferencji i wykładu na slawistycznych specjalnościach sanockiej PWSZ) i prowadziłem z nim spotkania autorskie. Byłem również inicjatorem odsłonięcia „ławeczki Pankowskiego” na sanockim Rynku w 90. rocznicę urodzin pisarza (listopad 2009).

Działania te nie ograniczają się tylko do regionu. Wybrane motywy twórczości literackiej lub filologiczne dokonania Mariana Pankowskiego znalazły się w moich wystąpieniach konferencyjnych organizowanych w kraju. Były to:

- referat: *Marian Pankowski, wieszcz trzech zmierzchów*, Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Zmierzch”, organizatorzy: Akademia Techniczno-Humanistyczna i Instytut Teologiczny im. św. Jana Kantego, Bielsko-Biała, listopad 2013;
- referat: *„Myśli”, czyli Pankowski po-Leca w Brukseli*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Aforyzm europejski. Stanisław Jerzy Lec – in memoriam”, organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań, kwiecień 2014;
- referat: *Marian Pankowski, czyli polska literatura na brukselskiej slawistyce**, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Słowianie na emigracji: literatura – kultura – język”, organizatorzy: Uniwersytet Opolski, Komisja Emigrantologii Słowian Międzynarodowego Komitetu Slawistów i Oddział Wojewódzki Stowarzyszenia Polska-Wschód w Opolu, Opole, wrzesień 2014.

Uzupełnia tę listę moje wystąpienie podczas cyklicznej Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Na pograniczach kultur i narodów” organizowanej przez PWSZ w Sanoku; w edycji zatytułowanej „Problemy historii” zaprezentowałem **referat: *Pogranicze jako pojęcie kulturowe, mentalne i estetyczne w twórczości Mariana Pankowskiego*** (październik 2013). Ponadto z wykładami otwartymi o Pankowskim występowałem kilkakrotnie w sanockiej uczelni i na Uniwersytecie Trzeciego Wieku.

W ślad za wystąpieniami konferencyjnymi idą wydawane regularnie publikacje tych tekstów jako rozdziałów w recenzowanych monografiach naukowych (tytuły oznaczone gwiazdką są w redakcji/w druku – grudzień 2015). O Pankowskim pisałem ponadto w czasopismach literacko-artystycznych i popularnonaukowych: od szkicu na 80-lecie urodzin „**Przechodził tędy Marian Pankowski...**” („Nowa Okolica Poetów” 2000, nr 1) po artykuły odkrywające nowe lub mało znane fakty z życia i dokonań pisarza, co było efektem moich najnowszych badań archiwalnych, kwerend i prac translatorskich. To m.in. teksty: „**Jedyne kryterium – jakość.**” *Marian Pankowski i antologie* („Fraza” 2011, nr 2), *Marian Pankowski, antologista i translator* („Acta Pancoviana” 2012, nr 5), *Pankowski i Ghelderode. Przyjaźń i przekład* oraz *Od literatury do literaturoznawstwa. Akademickie oblicze Mariana Pankowskiego* („Fraza” 2013, nr 3), *Problematyka literaturoznawczych artykułów Mariana Pankowskiego* („Rocznik Sanocki”, tom XI) czy „**Naiwno-mądra alchemia**”. *O literaturoznawczych dociekaniach Mariana Pankowskiego* („Konspekt” 2014, nr 3).

Poza publikowaniem rozdziałów w wydawnictwach naukowych i artykułów w czasopismach byłem współredaktorem bibliofilskiego, polsko-francuskiego wydania **tomiku *De Arte Poetica. Traktat / Traité*** Mariana Pankowskiego (we współpracy z Muzeum Historycznym w Sanoku i Miejską Biblioteką Publiczną im. Grzegorza z Sanoka, 2004). Napisałem też kilka recenzji w periodykach lokalnych poświęconych premierowym tytułom Pankowskiego.

Od kiedy po śmierci Pankowskiego zostało przekazane do Biblioteki Narodowej ogromne archiwum pisarza i dokonałem tam pierwszych kwerend, jestem przekonany, że pozostaje wiele wartościowego, premierowego materiału do opracowania i wydania krytycznego (m.in. nieznane opowiadania, pominięte rozdziały *Matugi*, fragmenty niewydanych dramatów, dziennik pisarza, artykuły i recenzje). To praca na długie lata i z pewnością się jej podejmę, zwłaszcza, iż od roku współpracuję z prof. Dorotą Walczak-Delanois, kierownikiem Katedry Polonistycznej oraz dyrektorem Oddziału Języków i Literatur Nowożytnych Université Libre w Brukseli (zał. nr 5): w ramach wspólnego, międzynarodowego projektu badawczego przygotowujemy publikację związaną z sylwetką i dorobkiem Mariana Pankowskiego, która pojawi się na 100-lecie urodzin pisarza (2019).

Sanocka szkoła wyższa, w której pracuję, z założenia ma współpracować z regionem i korzystać z jego dziedzictwa, także kulturowego. Z tego też powodu rozszerzyłem zakres swoich badań: poza dorobkiem samego Pankowskiego, drugim obszarem moich zainteresowań naukowych są inni twórcy związani biograficznie i artystycznie z ziemią sanocką, których dorobek w różnych dziedzinach nie tylko osiągnął poziom ogólnopolski, ale go przekroczył, natomiast których dokonania literackie z różnych powodów pozostawały długo zapomniane lub w ogóle dotąd nieznane.

Jedną z moich inicjatyw autorskich było ponowne „odkrycie” pisarza, poety, dziennikarza i publicysty żydowskiego pochodzenia Kalmana Segala, którego wielka popularność w kraju (ale też liczne przekłady zagraniczne) przypadła na lata 50. i 60. dwudziestego wieku; równie spektakularne było skazanie na niebyt tego pisarza po wydarzeniach Marca 1968 roku. W październiku 2007 roku współorganizowałem w Sanoku **ogólnopolską konferencję popularnonaukową poświęconą Segalowi**. Czynny udział w niej wzięli m.in. Piotr Matywiecki, Janusz Szuber i Magdalena Ruta (autorka doktoratu – pierwszej monografii tego

pisarza), a gościem specjalnym była córka Segala, która przybyła z tej okazji po raz pierwszy do Polski od czasu wyjazdu w 1968 roku. Przy okazji imprezy dokonaliśmy z mojej inicjatywy odsłonięcia ławeczki Segala. Znalazłem się też pośród autorów wystąpień, wygłaszając referat *Miasteczko Świat. Topografia i onomastyka przedwojennego Sanoka w polskojęzycznej twórczości prozatorskiej Kalmana Segala*. Pokłosiem konferencji była wydana rok później pod moją redakcją monograficzna publikacja *Archiwariusz zabitego Miasteczka. Rzecz o Kalmanie Segalu* (Oficyna Wydawnicza Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sanoku, 2008) zawierająca teksty wystąpień, a także dodatkowe, specjalnie do tej książki napisane teksty dokumentujące kolejne etapy życia i pracy Segala (Sanok – Katowice – Jerozolima) oraz niepublikowane dotychczas, przełożone z jidysz wiersze i opowiadania tego pisarza. Zawartość książki była cytowana m.in. w artykule naukowym opublikowanym w „Tekstach Drugich” (2012, nr 1/2) i na oficjalnej stronie internetowej Sokolstwa Polskiego; była także omawiana w rozmowie ze mną na antenie TVP Rzeszów w 2009 roku w ramach cyklicznej audycji „Książki nasze powszednie”. Nakład tej książki został już wyczerpany.

O Kalmanie Segalu wygłaszałem również referaty podczas konferencji naukowych (regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej), podkreślając bądź to koloryt lokalny, bądź też skomplikowane zależności pomiędzy dziejami politycznymi a losem osobistym artysty. Były to wystąpienia:

- referat: *Podkarpacie i ziemia sanocka w prozie Kalmana Segala*, sesja naukowa „Podkarpacie: Język – Literatura – Kultura”, organizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku, październik 2008;
- referat: *Ikarowa kariera pisarza, czyli wzlot i upadek Kalmana Segala*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kariera pisarza w PRL-u”, organizatorzy: Uniwersytet Białostocki / Ośrodek Badań Filologicznych nad Cenzurą PRL, kwiecień 2014;
- referat: *Zgiełk i cisza. Polifoniczna tożsamość kresowego miasteczka i powojenny horror vacui w twórczości Kalmana Segala*, II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Na pograniczach kultur i narodów. Problemy społeczne i przemiany kulturowe”, organizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka, wrzesień 2014.

Również i ten dorobek oraz sylwetkę pisarza prezentowałem na wykładach otwartych w sanockiej PWSZ i na Uniwersytecie Trzeciego Wieku.

Wszystkie powyższe konferencyjne wystąpienia znalazły się następnie w monograficznych recenzowanych wydawnictwach. Oprócz nich, Segal był tematem mojego artykułu *Od gimnazjalnej stalówki do literackiego pióra. Segal i Pankowski* („Rocznik Sanocki”, tom X, 2011), który poprzedziłem serią tekstów publicystycznych odsłaniających nieznany nikomu wątek kilkudziesięcioletniej (począwszy od czasów szkolnych), lecz z niewyjaśnionych powodów skrywanej do tej pory przyjaźni dwóch pochodzących z Sanoka pisarzy.

W tym samym obszarze moich literackich „odkryć” mieści się wybitny artysta – malarz, fotografik, rysownik, grafik, rzeźbiarz – Zdzisław Beksiński, który, jak się okazało po zbadaniu archiwum prywatnego przejętego po śmierci artysty przez Muzeum Historyczne w Sanoku, w latach 60. XX wieku przez pewien czas podejmował próby pisarskie. Były to krótkie, często niedokończone formy prozatorskie: opowiadania i szkice, a niekiedy tylko luźno zapisane pomysły na kolejne utwory. Beksiński nigdy tych utworów nie publikował, o jego próbach wiedzieli nieliczni. Maszynopisy i rękopisy leżały spakowane w teczkach następne pół wieku. Przez ponad rok pracowałem w archiwum, porządkując te materiały, by ustalić chronologię powstawania, a następnie zająć się zarówno ich wątkami, jak i stroną formalną. Choć nie może być tu mowy o „wielkiej literaturze”, należy przyznać, iż Beksiński pozostawił sprawne warsztatowo teksty z zaskakująco ciekawymi formalnymi pomysłami i wieloma odniesieniami intertekstualnymi i interkulturowymi: zwraca uwagę

zwłaszcza technika filmowa w jego prowadzeniu narracji i liczne odwołania do popkultury, reklamy, a z drugiej strony – do tradycji powieści antyutopijnej. Lektura jego opowiadań to czytelnicza podróż przez mody i trendy literackie XX wieku, z wyraźnymi odniesieniami m.in. do Schulza, Poego, Borgesa, Becketta, a zwłaszcza reprezentantów „nowej powieści” francuskiej. Upublicznienie pisarskich prób Beksińskiego to także świetny przyczynek do pełniejszego nakreślenia całej sylwetki tego wszechstronnego artysty.

Już przed pracą archiwalną starałem się skojarzyć malarstwo i fotografię Beksińskiego z pewnymi tekstami literackimi z zakresu literatury romańskiej. Poświęcony temu był **referat *Klucz francuski, czyli o (nie)oczywistych inspiracjach literackich Zdzisława Beksińskiego***, wygłoszony podczas I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Zdzisław Beksiński a kultura współczesna” (organizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku, grudzień 2012). Jednak dopiero dotarcie do nieznanych archiwaliów pozwoliło na pracę nad zupełnie nowym materiałem literackim. W związku z powyższym od dwóch lat regularnie staram się w wystąpieniach konferencyjnych i publikacjach prezentować ten nieznany wcześniej etap twórczy Beksińskiego. Oto moje wystąpienia na ten temat:

- **referat: *Zdzisław Beksiński: sztuka obrazu, sztuka słowa. Wpływy i przepływy****, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Literatura w obszarach innych sztuk. Problemy metodologiczne”, organizatorzy: Uniwersytet im. Jana Kochanowskiego, Muzeum Narodowe w Kielcach (Muzeum Dialogu Kultur), Oddział Kielecki Stowarzyszenia Historyków Sztuki, grudzień 2013;

- **referat: *Mundus horribilis. Architektura grozy w prozie Zdzisława Beksińskiego***, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Groza w kulturze polskiej”, organizatorzy: Doktoranckie Koło Badaczy Popkultury „Trickster”, Uniwersytet Wrocławski, kwiecień 2014;

- **referat: *Pisarski gabinet osobliwości Zdzisława Beksińskiego****, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Literatura niesamowita”, organizatorzy: Uniwersytet Śląski w Katowicach i Towarzystwo Literackie im. T. Parnickiego, październik 2014;

- **referat: *„Właściwie to miało być jeszcze inaczej”. Pisarskie światy Zdzisława Beksińskiego***, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Światy alternatywne”, organizatorzy: Koło Naukowe Porównawczych Studiów Cywilizacji, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, styczeń 2015;

- **referat: *Podróż przez/poza granice sztuk. O próbach prozatorskich Zdzisława Beksińskiego****, III Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Na pograniczach kultur i narodów. Kultura – sztuka – edukacja”, organizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka, wrzesień 2015;

- **referat: *Architektura niepokoju. Poe-tyka opowiadań Zdzisława Beksińskiego****, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Poeland. Miejsce duchowej obecności Edgara Allana Poe’a”, organizatorzy: Uniwersytet Rzeszowski, listopad 2015.

Wszystkie powyższe wystąpienia po przeredagowaniu znalazły się też w recenzowanych monografiach naukowych. Otwarty wykład poświęcony Beksińskiemu pisarzowi wygłosiłem ponadto na sanockiej uczelni, a **artykuł *Zdzisław Beksiński: jak (nie) zostałem pisarzem*** napisałem też dla pisma „Konspekt” (2015, nr 2).

Ukoronowaniem pracy nad zapomnianą prozą artysty było przygotowanie w Wydawnictwie BOSZ tomu ***Opowiadania Zdzisława Beksińskiego*** w moim wyborze i opracowaniu krytycznym (2015). Tom opatrzony jest moim obszernym **posłowiem („Zaledwie okruchy, beużyteczne szczątki, niedojedzone przez czas resztki”).** ***Prozatorskie do-myślenia Zdzisława Beksińskiego***), w którym starałem się wykazać możliwe wpływy, inspiracje i odniesienia

tematyczne oraz formalne Beksińskiego jako autora krótkiej prozy. Wydanie książki poprzedziłem cyklem odczytów (luty–maj 2015) w sanockim zamku Muzeum Historycznego, gdzie znajduje się Galeria Beksińskiego. Wybór opowiadań spotkał się z ogromnym zainteresowaniem krytyków, czytelników i fanów twórczości Beksińskiego; doczekał się w ciągu pół roku kilkudziesięciu recenzji i omówień. W ślad za zainteresowaniem idzie sukces rynkowy: nakład jest na wyczerpaniu, Wydawnictwo planuje dodruk.

Uzupełnieniem obszaru naukowych zainteresowań twórcami wywodzącymi się z regionu są teksty (artykuły, szkice, recenzje, przekłady) pisane przeze mnie dla recenzowanego pisma „**Rocznik Sanocki**”, które ma ponadpółwieczną historię i w którego komitecie redakcyjnym pracuję. Nadmienię przy okazji, że jestem też współpracownikiem krakowskiego pisma „Konspekt”.

Sporadycznie publikowałem teksty o innych artystach rodem z Sanoka – do takich należy artykuł „**Jednoglównie wybrany naszym dyżurnym guru**”. *Od ironii poetyckiej do poezji ironii Janusza Szubera* zamieszczony w jednym z numerów „Zeszytów Archiwum Ziemi Sanockiej” (2003, nr 3). Artykuł był cytowany w naukowych opracowaniach poświęconych twórczości tego poety: m.in. dwukrotnie w **monografii-zbiorze** tekstów pod tytułem *Poeta czulej pamięci. Szkice i studia o twórczości Janusza Szubera* (red. J. Pastarska, M. Rabizobirek, Rzeszów 2008) oraz w **monografii naukowej**: *J. Mączka, Powidła dla Tejrzejjasza. O poezji Janusza Szubera* (Kraków, 2008).

Innym „regionalnym” akcentem, tym razem podsumowującym dorobek literacki twórców wywodzących się z ziemi sanockiej w wieku dwudziestym, był wygłoszony przeze mnie **referat** *Czy Sanok literaturą stoi?* podczas interdyscyplinarnej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach Światowego Zjazdu Sanoczan (czerwiec 2014), następnie opublikowany w pokonferencyjnym **tomie** *Sanok – nasza tożsamość. Historia. Kultura. Środowisko*. W tekście tym wskazuję na osobliwy fakt, iż w każdym pokoleniu pojawia się przynajmniej jeden pisarz pochodzący z Sanoka, który wznosi się na krajowy, a nawet europejski poziom artystyczny. I tak, u progu odrodzonej II Rzeczypospolitej urodzili się Kalman Segal i Marian Pankowski, 30 lat później – Janusz Szuber, zaś po kolejnych 30 latach – Michał Walczak, znany dramaturg młodego pokolenia i reżyser, najczęściej grywany w teatrze i przekładany polski dramatopisarz.

Moje wykształcenie romanistyczne określiło kolejne obszary zainteresowań i działalności. Trzecim z nich są zatem poszukiwania i prace badawcze poświęcone literaturze francuskojęzycznej; przypadły one przede wszystkim na dwa okresy pracy w krakowskiej uczelni pedagogicznej oraz na czas pisanie i ukończenia doktoratu. We względnie niewielkim stopniu natomiast dotyczą one mojej obecnej pracy, z uwagi na specyfikę i profile kształcenia w sanockiej wyższej szkole zawodowej, gdzie od kilkunastu lat jestem zatrudniony.

Intensywnie eksplorowanym romanistycznym obszarem były najpierw pojedyncze utwory teatralne Jeana Geneta: wybranym tytułom wcześniej poświęciłem pracę magisterską, a następnie recenzowane **publikacje**: *Face à face: „Les Bonnes”, „Le Balcon” de Jean Genet* (w: „Etudes Romanes III”, red. St. Karolak i R. Lubas-Bartoszyńska, Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków 1991) oraz *Meandry myśli Arystotelesa o dramacie dzisiaj: Genet i Brecht – dwie próby odczytania* („Przegląd Humanistyczny” 1993, nr 6, Warszawa). Po obronieniu dysertacji doktorskiej (analizowałem tam m.in. następujące motywy: *theatrum mundi*, interakcje, maski narratora, odbicie lustrzane i sobowtór, rytuał, przestrzeń labiryntu, *sacrum* oraz „miejsca wspólne” w twórczości Geneta i Gombrowicza) o dramaturgii Geneta wygłosiłem **referat** *Jean Genet: à la recherche d'un texte rituel modèle* podczas Międzynarodowego Seminarium Naukowego „Approche du texte, aspects méthodologiques en linguistique et en littérature” organizowanego w październiku 2000 roku w Czechach pod

patronatem uniwersytetu w Czeskich Budziejowicach (tekst wydany następnie w recenzowanej monografii naukowej w Czechach, 2001), a dodatkowo opublikowałem recenzowany artykuł *Jean Genet, homo ritualis* (w: „Studia Romanica I”, red. R. Lubas-Bartoszyńska, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2001).

Już natychmiast po doktoracie zainteresowałem się natomiast gruntowniej dorobkiem artystycznym znanego pisarza, rysownika i satyryka Rolanda Topora. Kolejne lata lektury i analizy jego książek – zarówno zbiorów krótkiej prozy, powieści, jak i dramatów – przyniosły cykl kilku moich publikacji o pisarzu. Sprzyjała temu seria ówczesnie publikowanych przekładów Topora na polski i chwilowe zwiększenie zainteresowania artystą. Napisałem w związku z tym artykuły:

- *Grzebanie Topora albo pieśni o Rolandzie żałobny epilog* („Topos” 1998, nr 5-6, Sopot);
- *Ewangelia według Rolanda Topora. Przypisy* („Protokół Kulturalny” 2000, nr 4, Poznań);
- *Glosa do świata wedle Topora* (w: „Zeszyty Naukowe PWSZ” 2007, nr 4, red. M. Kawka, Sanok, artykuł w publikacji recenzowanej).

O twórczości Topora wygłosiłem też **referat Roland Topor – lokator chimerycznego świata** podczas V Ogólnopolskiej Sesji Naukowej „Tożsamość i rozdwojenie. Rekonesans” organizowanej w cyklu „Świat jeden, ale nie jednolity” (organizatorzy: Akademia Bydgoska, marzec 2001). Przeredagowany tekst wystąpienia znalazł się następnie w recenzowanym tomie monograficznym (Bydgoszcz 2002).

Wzorem Geneta i Topora, interesowali mnie w dwudziestowiecznej literaturze francuskojęzycznej twórcy „osobni”: oryginalni, przekraczający granice konwencji gatunkowych, a czasem też estetycznych. Tego dotyczyły np. artykuły:

- *Arsenal klapsów Pascala B.* („Topos” 1999, nr 4) – tekst poświęcony powieściom i filozofii Pascala Brucknera, zamówiony przez redakcję czasopisma, a następnie omówiony w tekście: J. Sobolewska, *Perwersja z morałem*, „Gazeta Wyborcza” 1999, nr 235;
- *Czym bywa literatura? Na marginesie pisarstwa Raymonda Queneau* („Nowa Okolica Poetów” 2000, nr 1, Rzeszów);
- „*Wygłada na to, że się pod tym podpisałem...*”. *Przyczynek do skandalizującej książki „Le Con d'Irène” Louisa Aragona* [w: „Zeszyty Naukowe PWSZ” 2008, nr 5, red. K. Klima, St. A. Sroka, Sanok, artykuł w publikacji recenzowanej].

Jednocześnie, pracując w krakowskiej uczelni, śledziłem na bieżąco nowości wydawnicze we Francji, zwłaszcza zaś tytuły nominowane rokrocznie do Nagrody Goncourtów. W związku z tym napisałem obszerny tekst podsumowujący trzy kolejne edycje tej nagrody, w którym dodatkowo przetłumaczyłem na polski wszystkie cytowane fragmenty z omawianych książek – ówczesnie nie było ich jeszcze na rynku polskim. Był to **artykuł Czytelnik pod strzechami Paryża. Uwagi o kondycji powieści francuskiej na przełomie wieków** („Zeszyty Naukowe PWSZ” 2003, nr 1, red. T. Chomiszczak i R. Lipelt, Sanok; artykuł w publikacji recenzowanej). Moje zainteresowania i badania romanistyczne były jednak znacznie szersze, czego dowodzą choćby tak rozbieżne tematycznie publikacje, jak **recenzje** opracowania naukowego W. M. Malinowskiego *Le roman historique en France après le romantisme 1870-1914* („Kwartalnik Neofilologiczny” 1991, nr 2, Warszawa) czy prozy poetyckiej Michela Deguy *Temu, co się nie kończy. Tren* („Topos” 2004 nr 2-3) albo, z drugiej strony, **posłowie** do dramaturgii współczesnej dramatopisarki szwajcarskiej pt. *Sylviane Dupuis, czyli „w ciszy zaszła jakaś zmiana”* (w serii *Dramat Współczesny*, red. M. Sugiera, Kraków 2005).

Czwarty obszar mojego dorobku, nadal związany z wykształceniem romanistycznym, ma charakter bardziej artystyczny i popularnonaukowy: wiąże się z pracą translatorską, przy

czym chodzi tu o **przekłady literatury naukowej** (wspomniane już artykuły Pankowskiego, z których dwa, poza książką, opublikowano także w czasopiśmie) oraz pięknej. Tłumaczyłem tak rozbieżne gatunkowo i tematycznie utwory literackie, jak obszerne **fragmenty Ćwiczeń stylistycznych Raymonda Queneau** („Nowa Okolica Poetów” 2000, nr 1, Rzeszów) i **Mieszczanina szlachcicem Moliera** (przekład ten był zarazem **adaptacją** na potrzeby monodramu-koncertu, którego premiera odbyła się w Filharmonii Łódzkiej im. Henryka Wieniawskiego w listopadzie 2012). Najczęściej przekładałem nowe **sztuki teatralne**, wydawane później zwykle w antologiach współczesnego dramatu francuskojęzycznego (raz w odrębnym zbiorze) w krakowskich wydawnictwach. Były to:

- **Noëlle Renaude, Pani Ka** (w: *Językowe światy. Antologia sztuk francuskich*, red. M. Sugiera, Kraków 2004);
- **Sylviane Dupuis, Drugi upadek albo Godot, akt III. „Kontynuacja”/ Po prostu być** (red. M. Sugiera, seria *Dramat Współczesny*, Kraków 2005; tu dodatkowo mój przekład trzech **esejów** autorki napisanych w cyklu publikacji *Do czego służy teatr?*);
- **Sylviane Dupuis, Piekła brzuchomówców** (fragmenty w: *Magiczny kwadrat. Antologia*, red. B. Andrunik, A. Blum, Szwajcarska Fundacja dla Kultury Pro Helvetia, 2005);
- **Jean-Michel Ribes, Ekspozycjoniści** (w: *Niby w teatrze. Antologia współczesnych sztuk francuskich*, red. M. Borowski, Kraków 2007).

Fragmenty pierwszego z wyszczególnionych powyżej tekstów były inscenizowane na deskach Narodowego Starego Teatru w ramach Intermedialnego Forum Teatru „Bazart” (Kraków, październik 2004), podczas którego wziąłem udział w **dyskusji panelowej „Językowe światy”** zorganizowanej w tymże teatrze dla tłumaczy i teatrologów. Dla sztuki *Drugiego upadku* przygotowano sceniczne czytanie na deskach Teatru Ludowego w Nowej Hucie przy okazji wydania antologii (Kraków, maj 2005); ten sam dramat miał premierę jako reżyserski spektakl dyplomowy w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (Kraków, listopad 2006) z gościnnym udziałem w rolach głównych Jerzego Stuhra i Jerzego Treli (pokazywano go następnie w wielu teatrach Polski). Również tekst Ribes’a zrealizowano jako dyplom, tym razem aktorski IV roku krakowskiej PWST (grudzień 2008); a jego czytanie sceniczne miało miejsce w Teatrze Wybrzeże (Gdańsk, luty 2011).

Moje doświadczenia translatorskie znalazły echo w kilku moich publikacjach. I tak na przykład, w **eseju W poszukiwaniu utraconych tytułów** („Literatura na Świecie” 1994, nr 10) przedyskutowałem kilka przykładów niefortunnie przetłumaczonych tytułów z literatury francuskiej; z kolei w **szkicu „...jedynie ci którzy wrosli w poezję”. Julii Hartwig alchemia przekładu** („Topos” 2004, nr 3–4) omówiłem wybrane walory językowe w dorobku przekładowym znanej polskiej poetki i tłumaczki, zaś w **tekście „Słowa uwalniające skojarzenia”. Wprowadzenie do artykułu Mariana Pankowskiego** („Rocznik Sanocki” 2014, tom XI) wskazałem na właściwości stylu naukowych artykułów francuskojęzycznych Pankowskiego i wynikające stąd możliwe problemy pojawiające się przy ich tłumaczeniu.

Poza powyższymi – możliwymi do określenia – obszarami badawczymi i artystycznymi, sporadycznie zajmowałem się w formie naukowej i popularnonaukowej pojedynczymi tematami lub postaciami związanymi z dwudziestowieczną literaturą polską, a zarazem osobowościami formatu światowego. Z tych zainteresowań zrodził się na przykład **artykuł Gombrowiczowskie bomby, czyli o końcach (niekoniecznie) wieńczących dzieło** („Topos” 1998, nr 1–2) czy też **wystąpienie „Widoki ziemi”. Poetyckie podróże Czesława Miłosza (wprowadzenie)** podczas „Dni Czesława Miłosza” organizowanych w sanockiej PWSZ w stulecie urodzin pisarza (luty 2011). Jednak większość pozostałych działań miała charakter bardziej popularyzatorski niż naukowy, wiązała się też z moją pracą artystyczną lub medialną, dlatego informacje o tej części mojego dorobku włączam do pozostałych, zawartych w rozdziale następnym.

6. Pozostałe: dorobek dydaktyczny, prace organizacyjne, działalność popularyzatorska, pełnione funkcje, nagrody.

Jak wspomniałem w rozdziale 3, dwukrotnie byłem zatrudniony w krakowskiej uczelni pedagogicznej (wcześniejsze nazwy: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, następnie – Akademia Pedagogiczna). Na prowadzone wtedy zajęcia – zwłaszcza podczas drugiego okresu zatrudnienia w Krakowie – składały się m.in.: wykład monograficzny z historii oraz teorii dramatu i teatru, konwersatorium z nowatorskich trendów w literaturze powszechnej XX wieku, ćwiczenia z metodologii badań literackich oraz ćwiczenia praktyczne z języka francuskiego o charakterze literackim. Byłem wtedy także promotorem i recenzentem kilku prac magisterskich oraz sprawowałem co roku opiekę nad grupą studentów romanistyki biorących udział w „wyborze polskim” literackiej Nagrody Goncourtów.

Rozdzielał te dwa zatrudnienia w Krakowie okres pracy w Sanockim Domu Kultury, niezwykle twórczy i obfity w działania popularnonaukowe. Realizowane przeze mnie spektakle z grupami amatorskimi – przedłużenie jeszcze studenckich fascynacji teatralnych (kiedy to odbyłem m.in. staż teatralny w Teatrze STU w Krakowie) – otrzymały nagrody i wyróżnienia na kilku ogólnopolskich festiwalach młodego teatru, m.in. podczas XXII Barbórkowych Spotkań Teatralnych w Dąbrowie Górniczej (nagroda indywidualna za inscenizację, listopad 1995), XVII Biesiady Teatralnej w Horyńcu (wyróżnienie zespołowe, luty 1996), II Uniwersyteckiego Festiwalu Teatrów Języka Francuskiego w Krakowie (nagroda specjalna Wojewody Krakowskiego, maj 1993) czy VIII Krosceny w Krośnie (Grand Prix, grudzień 1995). W tym samym ośrodku kultury byłem też współorganizatorem dużych wydarzeń kulturalnych, takich jak Festiwal Operowy im. Adama Didura (prowadzenie gazety festiwalowej) oraz Collage Teatralny (koordynacja spektakli zagranicznych), ale i tematyczne przeglądy filmowe (m.in. młode kino francuskie, przegląd filmów „nowej fali”, filmografia Jima Jarmuscha i Andrzeja Żuławskiego). Byłem także inicjatorem i szefem ds. programowych autorskiej imprezy interdyscyplinarnej „Metamorfozy”; w jednej z jej części składowych – sesji popularnonaukowej – udział brali m.in. Jan Błoński, Marta Fik, Wacław Sadkowski, Jerzy Płazewski i Marek Chołoniewski, a zaproszenia na spotkania autorskie przyjęli Jerzy Turowicz, Agnieszka Osiecka i Barbara Borys-Damięcka. Zapisy wszystkich wystąpień były wydane w postaci dwóch druków zwartych (tekst wystąpienia prof. Błońskiego o dramacie i teatrze francuskim przełomu lat 50. i 60. przedrukował z naszej publikacji miesięcznik „Teatr” w roku 2007, nr 3). W Sanockim Domu Kultury zdobywałem także nowe doświadczenia zawodowe. M.in. dzięki współpracy z Centrum Animacji Kultury oraz z Visiting Arts brałem udział w wyjeździe studyjnym animatorów kultury do Londynu (maj 1998), prowadziłem warsztaty teatralne podczas 8. Europejskiego Kindertheaterwerkstatt zorganizowane pod auspicjami Rady Europy w Hanowerze (lipiec 1996), w Brnie uczestniczyłem w szkoleniu „Seeding a Network” w ramach programu współpracy kulturalnej „East-West” (listopad 1994), zaś Fundacja Pro Helvetia delegowała mnie jako polskiego obserwatora na festiwal teatralny „La Bâtie” w Genewie i Lozannie (wrzesień 1996).

W nowo powstałej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sanoku, gdzie zacząłem pracować od października 2001 roku, początkowo organizowałem działalność Studium Języków Obcych i byłem pierwszym kierownikiem tej jednostki. Następnie w 2003 roku zostałem przez senat uczelni wybrany na prorektora ds. dydaktyki i pełniłem tę funkcję przez dwa lata. Od 2005 roku jestem tu szeregowym pracownikiem, nauczycielem akademickim. Czynnie brałem udział w wielu pracach organizacyjno-dydaktycznych oraz naukowych sanockiej szkoły wyższej. Należałem do senatu i konwentu PWSZ, przez kilka lat pełniłem funkcję przewodniczącego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów, przewodniczącego Odwoławczej Komisji Stypendialnej oraz przewodniczącego Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej. Byłem pierwszym uczelnianym koordynatorem ds. punktacji ECTS,

organizowałem otwarte kursy językowe dla społeczności miasta oraz współpracowałem z wieloma instytucjami zewnętrznymi – m.in. z Konsulatem Amerykańskim w Krakowie i z Fundacją im. Roberta Boscha w Warszawie, dzięki czemu sanocka uczelnia otrzymała duże wsparcie dydaktyczne (materiały dydaktyczne, pomoce naukowe, *native speaker*). Ponadto byłem inicjatorem i współredaktorem pierwszego numeru pisma „Zeszyty Naukowe PWSZ”, autorem i kierownikiem studiów podyplomowych z animacji artystycznej (specjalność teatralna), a także wieloletnim przewodniczącym jury organizowanego tu regionalnego konkursu recytatorskiego promującego pisarzy pochodzących z Podkarpacia.

W sanockiej uczelni miałem wiele różnych zajęć dydaktycznych, w zależności od tego, jak zmieniały się kierunki i specjalności oraz plany studiów. Obok stałego lektoratu języka francuskiego (z racji wykształcenia romanistycznego) prowadziłem wiele przedmiotów z szeroko pojętego literaturoznawstwa, m.in.: literaturę powszechną, arcydzieła literatury polskiej i światowej, wstęp do wiedzy o literaturze, literaturę XX wieku. Prowadziłem także i nadal prowadzę zajęcia zgodnie z moim długim doświadczeniem współpracy z mediami lokalnymi i regionalnymi – to m.in. przedmioty: gatunki dziennikarskie, źródła wiedzy dla dziennikarza czy retoryka dziennikarska. Pośród innych prowadzonych przeze mnie przedmiotów były: wykład monograficzny (nowoczesne gatunki i formy wypowiedzi artystycznej), współczesna kultura popularna i audiowizualna, kultura żywego słowa, kształcenie artystyczne, a także fakultatywne zajęcia teatralne oraz warsztaty kreatywnego pisania. Niedawne ukończenie przeze mnie studiów podyplomowych z edytorstwa w połączeniu z wcześniejszym doświadczeniem w pracy redaktora wydawniczego (Wydawnictwo BOSZ) rozszerza listę potencjalnych przedmiotów, które mogę poprowadzić na oryginalnym kierunku o nazwie nowe media, reklama, kultura współczesna utworzonym w sanockiej PWSZ. Nadmieniam, że byłem współautorem w zakresie programu i planu tego kierunku studiów.

Jak powyżej wspomniałem, mam długie – dwudziestoletnie – doświadczenie pracy w mediach, przede wszystkim ze względu na teksty pisane dla prasy lokalnej. Od wielu lat prowadzę w „Tygodniku Sanockim” własną stałą rubrykę felietonistyczną („Co ludzie gadają”) analizującą przemiany językowo-obyczajowe (dotąd ponad 300 felietonów). Uzupełniają ten zestaw wcześniejsze stałe rubryki publikowane w „Kurierze Sanockim” („Czytać, nie czytać”) i na portalu „isanok.pl” („Z mojej półki”), promujące czytelnictwo i omawiające nowości książkowe. Do tego dochodzą moje pojedyncze recenzje literackie i filmowe, relacje, wywiady i eseje popularnonaukowe (np. teksty: *Pankowski w poszukiwaniu utraconego sacrum*, dwuczęściowy esej *Pankowski vs Miłosz. W kręgu paryskiej „Kultury”* czy 6-częściowy cykl *Segal i Pankowski – koledzy ze szkolnej ławy*). Łącznie liczba moich wydrukowanych tekstów publicystycznych przekroczyła pół tysiąca. Niektóre z nich, zwłaszcza recenzje, przedrukowywały wydawnictwa w Polsce (np. W.A.B., Carta Blanca, Korporacja Ha!art), a jeden z cyklicznych esejów literackich zamieszczanych w internecie pojawił się na portalu „Interia”.

Długo współpracuję nie tylko z prasą, lecz również z wieloma lokalnymi i regionalnymi instytucjami prowadzącymi m.in. działalność wydawniczą. Stąd moje opracowania (np. redakcja katalogu wystawy *50 x 50. Władysław Szulc – fotografia*, 2012) i teksty w różnych publikacjach okolicznościowych – do takich należały np. eseje *Siedemdziesiąte. Foto(de)montaż* (w: 70. Szulc – Kozioł – Kraczkowski, wstęp w katalogu wystawy, 2010) lub *TTM, czyli Tropiąc Tamtą Mistyfikację* (w: *Telewizyjny Turniej Miast. Reaktywacja*, tekst przewodni w katalogu wystawy zorganizowanej w 25-lecie Telewizyjnego Turnieju Miast Sanok – Bolesławiec, 2011) i wiele innych, po których zapewne ślad już zagał.

Owo doświadczenie autorsko-redakcyjne pomagało mi jako współorganizatorowi (wraz z Archiwum Ziemi Sanockiej) **konferencji** wojewódzkiej nt. prasy samorządowej i regionalnej „**Prasa – Obywatel – Samorządność**” (wrzesień 2004), a także jako czynnemu uczestnikowi: w ramach imprez towarzyszących Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Na pograniczach kultur i narodów. Problemy społeczne i przemiany kulturowe” prowadziłem **dyskusję panelową** *Sanocki ruch wydawniczy – fenomen społeczny ostatnich 25 lat* i brałem udział jako panelista w **dyskusji branżowej** *Media na pograniczach* z udziałem specjalistów i praktyków prasy, radia i telewizji (wrzesień 2014).

Poza prasą i portalami internetowymi mam duże doświadczenie pracy w innych mediach. Społecznie zrealizowałem ponad 500 codziennych **audycji** w autorskim **cyklu** *Pigułka Literacka* na antenie Radia Bieszczady, a później Radia VOX (2006–2008), w których promowałem czytelnictwo i literaturę, ściśle współpracując z kilkudziesięcioma wydawnictwami w Polsce. Również popularyzujący książki i modę na czytanie cel miały moje **audycje TV** *Czytam, więc jestem* przygotowywane dla lokalnej telewizji kablowej (z retransmisją w Internecie) – w sumie kilkanaście comiesięcznych odcinków.

Mam za sobą także doświadczenie edytorskie: m.in. przez kilka lat współpracowałem jako redaktor wydawniczy z Wydawnictwem BOSZ, gdzie opracowałem redaktorsko ponad 20 tytułów. Były wśród nich poważne pozycje o dużej wartości naukowej, np. **M. Tomaszewski, Chopin** (edycja francuska, 2009), **Dzieje polskiej dyplomacji** (autorzy: M. K. Barański, T. Chynczewska-Hennel, A. Szwarz, 2010, edycja polska oraz angielska) i **H. Grała, Rosja** (2013) czy popularnonaukowej, m.in.: **W. Banach, Foto Beksiński** (edycja polsko-angielska, 2011), **D. Folga-Januszewska, 1000 muzeów w Polsce. Przewodnik** (edycja polska i angielska, 2011), **M. Kurpiak, Chopin. Plakat polski** (edycja trójjęzyczna: polsko-francusko-angielska, 2010). Wartość artystyczna niektórych publikacji była tym większa, że obejmowały one dwie dyscypliny sztuki – na przykład literaturę i film: wybitnym tego przykładem było gigantyczne opracowanie **F. M. Gibsona i L. Majewskiego, Bruegel. Młyn i Krzyż** (także w wersji angielskiej, 2010), którego wydanie zbieгло się w czasie z premierą filmu Lecha Majewskiego pod tytułem *Młyn i Krzyż*.

Działalność popularyzująca literaturę, nowości wydawnicze, ciekawostki księgarskie, ale także ważne zdarzenia i nazwiska z dziejów światowego pisarstwa dwudziestowiecznego były tematami powracającymi w moich inicjatywach publicznych („**Czytelnia Rynek. Sanoczanie czytają sanoczanie**” – akcja publiczna) oraz w wielu publicznych odczytach i prelekcjach. Niektóre z nich realizowałem w ramach autorskiego pomysłu **cyklu spotkań** *Herbatka Literacka* prowadzonych samodzielnie i z Januszem Szuberem w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Sanoku w latach 2003–2006. Inne to wykłady o literaturze (m.in. Gombrowicz, Joyce, Kubin, Michaux, Borges, Calvino, Topor, postmoderniści, teatr absurdu, teatr postdramatyczny, gry literackie, *theatrum mundi*, arcydzieła, nowości księgarskie, twórcy regionu) zorganizowane w BWA Galerii Sanockiej w ramach „Uniwersytetu dla Dorosłych”, następnie przekształconego w Uniwersytet Trzeciego Wieku przy PWSZ (łącznie około 20 odczytów w latach 2006–2013) oraz pojedyncze wystąpienia w innych ośrodkach (np. **wykład o dramaturgii Ionesco** jako posłowie po spektaklu *Łysa śpiewaczka* w Cieszyńskim Ośrodku Kultury w listopadzie 2007) oraz w sanockiej uczelni (np. **prelekcja Wiera Gran – prawda i mit. Książka A. Tuszyńskiej vs film M. Zmarz-Koczanowicz** w ramach Festiwalu Filmów O Prawach Człowieka „WatchDocs”, październik 2013).

W lokalnym środowisku włączam się w imprezy artystyczne i kulturalne o charakterze popularyzatorskim organizowane wspólnie przez różne instytucje kultury. Przykładem tego może być prowadzenie panelu wykładów i dyskusji z udziałem pracowników Instytutu Kultur i Literatur Anglojęzycznych Uniwersytetu Śląskiego podczas **festiwalu Love Never Dies**

poświęconego pamięci i dorobkowi Tomasza Beksińskiego (listopad 2009), warsztaty dziennikarskie dla licealistów prowadzących gazetkę festiwalową podczas *Festiwalu Inspiracji Kantorowskich – „Miasto Ożywionych Sprzętów”* (czerwiec 2015), współpraca programowa i scenariusz złożony z tekstów Pankowskiego i Segala na imprezę *Przystanki kultury. Nocny spacer po Sanoku śladami artystów* (wrzesień 2015) czy też praca w jury konkursów recytatorskich, m.in. *I Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego Literatury Rosyjskiej „Od Dostojewskiego do Jerofiejewa”* przy współpracy z Instytutem Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego (czerwiec 2015). Byłem też konsultantem językowym podczas redagowania książki pamiątkowej na jubileusz 80-lecia II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Sanoku (2008).

Regularnie prowadzę spotkania autorskie z pisarzami, zwłaszcza współpracując z Miejską Biblioteką Publiczną. Instytucja ta z powodzeniem realizuje projekty ministerialne służące promocji czytelnictwa lub organizuje autorskie cykle, w których mam swój autorski udział (m.in. cykle „Czytanie Europy”, „Kryminalne czwartki”, „Co czytać? Wieczory z literaturą współczesną”). W ramach tych spotkań w ciągu ostatnich 10 lat prowadziłem rozmowy m.in. z takimi pisarzami i reportażystami, jak Andrzej Stasiuk, Eustachy Rylski, Tomasz Piątek, Krzysztof Varga, Marek Krajewski, Zygmunt Miłoszewski, Mariusz Czuba, Jakub Żulczyk, Magdalena Grzebałkowska, Michał Olszewski, Michał Kruszona, Mariusz Surosz, Sławomir Koper. Czasami cyklowi spotkań towarzyszą dodatkowe imprezy (np. wraz z pisarzem Bartłomiejem Rychterem prowadziłem otwarte warsztaty pisarsko-tłumaczeniowe *Intryga niemal doskonała* poświęcone budowaniu opowieści kryminalnej). Moderowałem też dyskusję o sytuacji współczesnej poezji polskiej z udziałem grona poetów z regionu oraz panel towarzyszący premierze księgarskiej wywiadu rzeki Piotra Mareckiego w Marianem Pankowskim wydanego po śmierci pisarza (z udziałem przedstawicieli redakcji „Ha!art”, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Fundacji Turzańskich z Toronto). Natomiast w sanockiej uczelni zorganizowałem i prowadziłem m.in. spotkania autorskie z kustoszem Muzeum Gałczyńskiego i poetą Wojciechem Kassem oraz z redaktorem naczelnym dwumiesięcznika „Topos” Krzysztofem Kuczkowskim.

Z racji doświadczenia teatralnego organizowałem także i prowadziłem wystąpienia oraz zajęcia poświęcone pracy nad tekstem scenicznym (*Od tekstu do mowy: jak (nie) postępować z tekstem na scenie* – otwarte warsztaty dla młodzieży szkolnej i studentów w PWSZ, maj 2009) oraz pracy nad adaptacją tekstu prozatorskiego na potrzeby sceny (warsztaty dla nauczycieli – BWA Galeria Sanocka, październik 2010).

Równie edukacyjny charakter miała „Podkarpacka Debata o Edukacji” (organizatorzy: Podkarpackie Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania, Rzeszów, październik 2008), która odbywała się z udziałem ówczesnej Minister Edukacji Narodowej Katarzyny Hall. Byłem tam jednym ze specjalistów w grupie panelowej *Jak nowocześnie organizować doskonalenie i doradztwo dla nauczycieli służące podnoszeniu jakości kształcenia zgodnie z nową podstawą programową?*. Również w Rzeszowie doskonaliłem swoje umiejętności w zakresie pracy samorządowej, gdyż w latach 2006–2010 byłem radnym Rady Miasta Sanoka, w której pełniłem funkcję przewodniczącego Komisji Oświaty, Kultury i Sportu. Szkolenie *Praca w stałych i doraźnych komisjach rady* organizowała Szkoła Administracji Samorządowej (maj 2007).

W pracy zawodowej za osiągnięcia organizacyjno-dydaktyczne otrzymałem w 2003 roku Nagrodę Indywidualną I Stopnia Rektora PWSZ, natomiast mój dorobek popularyzatorsko-artystyczny i zaangażowanie w wydarzenia kulturalne miasta spotkały się z uznaniem władz samorządowych: dwukrotnie otrzymałem Nagrodę Rady Miasta Sanoka w dziedzinie kultury – w 1995 roku za debiut literacki, zaś w 2012 roku za upowszechnianie kultury i sztuki.